

DE WAREN

Van dezelfde auteur:

Bunzing (essays, 2005)

Elflebens (roman, 2010)

Walter (roman, 2011)

De figuur in het tapijt (essays, 2012)

De zon is het probleem niet (reisverhalen, 2014)

Daniël Rovers

De waren

Roman

Het schrijven van dit boek is mede mogelijk gemaakt dankzij een
werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2017 Daniël Rovers

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Studio Ron van Roon / Bart Rouwhorst

Omslagbeeld © iStock/Ambelino

Foto auteur © Chris van Houts

NUR 301

ISBN 978 90 284 2680 1

www.wereldbibliotheek.nl

www.danielrovers.nl

Say you, say me; say it together, naturally.

Lionel Ritchie

Waar jij je bevindt

De nachtelijke woekeringen die zich vertakken in je hoofd en bloeien in je verbeelding en op de maat van je ademhaling uitgroeien tot een uitgestrekt woud waarin je, zonder dat je ooit moe wordt van de stappen die je zet, ronddwaalt van zonsopgang tot zonsondergang, dagen, weken, maanden aan één stuk, tot takken armen worden en bladeren gezichten en je mensen ziet die je al jaren niet meer hebt gezien en die je waarschuwen voor wat dreigt te gebeuren en gebaren dat je snel mee moet komen, wandelend, rennend, sprintend, in de verte hoor je een geluid dat steeds harder klinkt, een zwerm bijen met je hoofd er middenin, een helikopter die zal landen op de plek waar jij je bevindt, een suizend brommend zoemen dat aanhoudt en je naar de uiterste rand dwingt, je moet wat willen nu, een plan bedenken, actie ondernemen, terwijl een druppel speeksel uit je mondhoek in het katoen van de kussensloop dringt en je hand opzij beweegt, eerst zoekend, dan slaand, net zolang tot dat monster, dat ding, die kubus van een witte wekkerradio stilvalt in de werkelijkheid.

De droom

In een donkerblauwe tent op een camping in het door elzenhagen omzoomde zuidoosten van Engeland, liggend in een slaapzak met een vanillevlagele voering op een oprolbaar eiermatras, had ik ooit een droom die me altijd is bijgebleven.

Was het wel een droom? Op het moment dat ik mijn ogen opende en naar het wit van de binnentent keek, kon ik niet eens met zekerheid zeggen of ik het me die nacht allemaal alleen maar had verbeeld. Ik lag op mijn rug, richtte mijn ogen op de tentstok en hoorde mijn broer zo zwaar ademen dat het leek alsof hij één grote luchtpijp geworden was. Ik was tien jaar oud. Aan de andere kant van het doek floot een vogel onvermoeibaar steeds opnieuw dezelfde wijs.

Wat ik had meegemaakt was zo overweldigend echt dat ik ervan overtuigd was dat het waar moest zijn of in ieder geval binnen niet al te lange tijd waar zou worden. Iets of iemand had een gat in mijn bestaan geslagen en door de opening kreeg ik toegang tot een ruimte waarvan ik het bestaan niet eens had vermoed, een wereld die altijd al verborgen had gelegen onder de huid die de mijne werd genoemd. Opeens was alles anders geworden, ikzelf het meest.

Niet dat er, zoals dat in de boeken heet, in mijn slaap aan een verkeerd gelegen been een vrouw of een man was ontstaan, ik had een ander, minder tastbaar soort volwassenheid ervaren. Ik had geen avonturen beleefd of horrorscenario's doorstaan, was niet van grote hoogte naar beneden geduwd en had me niet uit alle macht wakker hoeven te denken voordat ik te pletter stortte op de grond, wat me in nachtmerries nooit op tijd lukte, zodat ik altijd weer stierf en daarna kon vaststellen dat ik het had overleefd, eerder bedroefd vanwege het eenzame einde dan gelukkig met de onverwacht goede afloop.

Middagen en avonden lang had ik met een jongen en een meisje gesproken die ik daarvoor nooit had gezien. We luisterden naar elkaars verhalen, lachten om de grappen, voerden ernstige gesprekken – en juist dat was het vreemde eraan. Een dag eerder had ik niet geweten hoe je dat zou moeten doen, een gesprek voeren, ik moet het in één nacht tijd hebben geleerd.

We kwamen bij elkaar in een grote, diepe achtertuin met aan de uiterste rand, daar waar het bos begon, een rij hoge dennenbomen. We zaten rond een vuurtje van gesprokkelde takken en keken naar de vlammen en het smeulende hout. Ouders, broers en zussen – ze kwamen niet kijken, ze lieten ons met rust.

Op een avond vertelde de jongen dat hij ging verhuizen naar een stad in het westen, heel ver weg. Hij zei het rustig, alsof de verhuizing even vanzelfsprekend was als de volgorde van het alfabet.

De volgende ochtend zat hij op de achterbank van een met dozen volgeladen stationwagen. Op de zitting naast de chauffeur hield een vrouw een kamerplant in haar hand. De zon ging onder en heel langzaam reed de auto weg terwijl ik samen met het meisje de jongen uitzwaaide. Zijn kruin was nog net zichtbaar

boven een stapel kleren op de hoedenplank. We rekten onze armen uit, gingen op onze tenen staan, wilden hem zo lang mogelijk kunnen zien.

Vlak voordat de auto uit het zicht verdween, op het einde van de straat, zo'n straat in een Amerikaanse buitenwijk waar de brandweerwagens in één keer moeten kunnen draaien, stak er een hand uit de geopende zijruit. De auto reed de hoek om en wij bleven in het donker staan. Ik sloeg mijn arm om haar schouder en zij keek me aan en toen ik terugkeek, schudde ze haar hoofd zo heftig van links naar rechts dat haar haren opzij sloegen en mijn wangen en voorhoofd raakten.

De twee vrienden uit mijn droom kon ik heel precies omschrijven toen ik wakker werd. De kleur van hun ogen, de manier waarop ze spraken, hoe ze in kleermakerszit zaten, of ze schoenen droegen en of dat sportschoenen waren met gekleurde veters erin. Maar omdat niemand er die ochtend naar vroeg en ik geen dagboek of schrift had waarin ik opschreef wat ik had meegemaakt, vervaagden hun omtrekken zodra ik besloot op te staan.

Ik lag op mijn rug op de slaapzak, het eiermatras, het tentzeil, het platgedrukte gras en de campinggrond. De aarde is rond, maar daar merk je weinig van. Met een lange zucht maakten de longen van mijn broer zich leeg en zogen zich daarna weer vol. Een mug negeerde de zwaartekracht op het doek van de binnentent. Ergens in mijn binnenste, in mijn romp, zo tussen mijn middel en borstkas, voelde ik een leegte alsof daar die nacht een orgaan was weggehaald. Ik miste een meisje en een jongen die voorlopig alleen in mijn hoofd hadden geleefd.

Ik was veranderd, dat stond vast. Niet langer durfde ik ervan uit te gaan dat mijn vader en moeder me straks zouden herkennen als ik na het tandenpoetsen met een handdoek over mijn

schouders geslagen over het geasfalteerde campingpaadje terug naar onze staanplaats wandelde. Zouden ze iets aan me merken wanneer ik aan de klaptafel in de voortent ging zitten en op een van de vier rode polyester borden een boterham met pindakaas smeerde? Zouden ze zien wat ik had meegemaakt en zeggen: ‘Gaat het goed? Voel je je wel lekker? Je ziet er een beetje koortsig uit.’

Paste ik nog in mijn oude kleren? Was mijn gezicht het gezicht dat ik gisteren voor het laatst in de spiegel zag? Ik legde mijn handen op mijn hals en liet ze over mijn kin en wangen gaan, ik voelde aan mijn neus, mijn lippen en oren en volgde met een wijsvinger de ronding van mijn voorhoofd, ervan overtuigd elk moment op een afwijking te stuiten en over schubben of een harde, pantserachtige huid te strijken.

Mijn linker scheenbeen jeukte een beetje. Heel langzaam ritste ik de slaapzak open, draaide me om en trok mijn pyjama-broek uit en trainingsbroek aan. Ik opende de binnentent en de buitentent, pakte mijn sportschoenen en zette ze op het vochtige gras neer. Ik stapte in de rechter- en daarna in de linkerschoen, ze zaten wat krap, maar pasten net.

Het licht kwam van opzij, niet van boven. Op het tentdoek lag een brailleschrift van dauwdruppels en de bomen leken groter dan ze gisteren waren geweest. Stil zijn, de vouwwagen voorbijlopen en over het campingpad verder gaan, langs de caravans met hun grote vliegenogen van donkerbruin plastic, de toiletta's onder mijn arm geklemd.

Het meisje en de jongen konden elk moment verschijnen, ze zouden voor het receptiegebouw op me wachten, naast de vuilniscontainers staan of op de stenen tafeltennistafel zitten, ieder aan een kant van het metalen net. Ze zouden uit de washokken komen stappen met natte haren, ze namen iedere vroege och-

tend een douche, dan was het water warm en de vloer gedweild.

De tegels in de washokken waren nat van de laatste schoonmaakronde gisteravond laat. Ik kneep de tandpasta uit de tube Elmex, boog me over de wasbak en ging met de borstel over mijn voortanden en kiezen, net zolang tot het schuim mijn mond vulde en ik spugen en spoelen mocht.

De twee weken tijdens de zomervakantie in Engeland konden ze elke dag uit het niets verschijnen. Op de uitgestrekte parkeerplaats bij Stonehenge, in de kleine supermarkt van een camping aan de rand van de oceaan, op het winderige Isle of Wight, waar mijn broer en ik in de oude haven gepaneerde vis en slappe friet aten, in Londen op Trafalgar Square, bij de bronzen leeuw aan de voet van de pilaar van Nelson – steeds weer dacht ik ze te zien. Ze moesten wel bestaan, ze betekenden te veel om niet waar te zijn geweest.

Op het binnenterrein van de Tower, onder de statige esdoorns waar zes raven het voortbestaan van de monarchie moeten garanderen, daar gebeurde het uiteindelijk, daar zag ik ze staan. Hij droeg een geel T-shirt van Magic Johnson, zij hield een groot fototoestel in haar hand. Ze gaf hem een duwtje tegen zijn bovenarm en hij duwde terug. Ze maakten deel uit van een gezin, het waren broer en zus, dat zag ik zelfs op dertig meter afstand.

Ik hoefde maar één woord te zeggen en ze zouden me herkennen, waarna alles voorgoed anders zou zijn. Ik zou weglopen bij mijn ouders en we zouden verdergaan waar we waren gebleven, we zouden praten met elkaar, en dan zou ik moeten vertellen wat ik had gedacht op de avond dat hij wegging en we met ons tweeën achterbleven op de brede straat. Ik zou zeggen dat ik verdriet had gevoeld, natuurlijk, ik had niet gedaan alsof, maar er was ook een ander gevoel geweest, minstens even sterk, dat

ik die avond voor mezelf gehouden had. Toen we de auto uitzwaaiden, had ik niet alleen verdriet gevoeld om de jongen die verdween, maar ik was tegelijkertijd ontzettend gelukkig geweest, omdat ik het meisje voortaan met niemand meer hoefde te delen, ze zou alleen voor mij bestaan.

Bij mijn ouders thuis staat in het onderste schap van hun wankle boekenkast een groen fotoalbum met ringband waarop, in grote, kleurige blokletters, geknipt uit tijdschriften en vakantiefolders, het woord 'Engeland' te lezen valt, gevolgd door het jaartal 1985, er door mijn moeder met groene viltstift in haar netste handschrift onder geschreven.

Het was het jaar dat Enver Hoxha in Tirana overleed, Margaret Thatcher beweerde dat er helemaal niet zoiets als een gemeenschap bestond en Lionel Ritchie in zestien landen een nummer-één-hit behaalde met 'Say You, Say Me'.

Op de foto van die middag zit een jongen met omhoogstekende schouderbladen gehurkt voor een gazon dat met gegolfd staaldraad is afgezet. Achter hem rust een grote raaf op een gietijzeren bord met daarop in gepenseelde letters het verzoek het gras niet te betreden. Hij draagt een korte broek met het dennenappellogo van Adidas, een lichtblauw T-shirt en sportschoenen van het merk Quick. Zijn rechteroog is half gesloten en de zon schijnt op zijn gezicht. Geconcentreerd kijkt hij de lens in, vandaag wil hij goed in beeld worden gebracht.

Zoenoffer (1)

Ade zat al vijftien minuten te wachten op een weinig comfortabel houten bankje en twijfelde of hij alsnog de aandacht van de bediening moest trekken om een bestelling te plaatsen of dat hij voorlopig koffieloos voor zich uit wilde blijven staren. Zo verschrikkelijk vroeg hadden ze niet afgesproken, ze konden voor de verandering toch een keer gewoon op tijd komen? Voor koffie pleitte de stevige bries die over de markt veegde. Het was net mild genoeg om buiten te zitten, als hij tenminste vanochtend niet alleen op de blauwe lucht had vertrouwd en voor een dikkere jas had gekozen. Hij zou zichzelf geen optimist noemen, maar sommige zaken, zoals de gevoelswaarde van een voorspelde temperatuur, zijn vermogen om de weg te vinden op vreemd terrein, de hoeveelheid werk die hij op één dag verrichten kon, die schatte hij altijd weer te optimistisch in.

Mariken, het meisje dat ergens in de late Middeleeuwen door de duivel was verleid en volgens de legende meteen de benen naar een veel avontuurlijker buitenland had genomen, keerde haar mantel naar het terras toe, zij had nergens last van, of het moest een gevoel van desoriëntatie zijn; in de loop van de afge-

lopen twintig jaar was haar al driemaal een nieuwe standplaats toegewezen, wat niet de onveranderlijkheid impliceerde die je zou verwachten van een stad die beweerde de oudste van het land te zijn en tot de Romeinen terug te gaan.

Met het omhoogschuiven van de mouw van zijn parka stelde hij vast dat zijn horloge niet om zijn pols zat. Op het kledingrek in de douche laten liggen, of op het aanrecht naast de lege flessen rode wijn, of op een andere plek waar je zo'n ding bij thuiskomst neerlegt. Hij miste het bleke horlogegezicht dat bij elke tel door de spitse rode tong van de secondewijzer werd afgelikt.

Slap en opgejaagd, dat voelde hij zich. 'Onrust' noemde hij het voor zichzelf, een even vage term als wanneer een nieuwslezer in de veilige studio spreekt van onrust in de hoofdstad Tripoli. Het was een ononderbroken lichte druk waar niet aan te ontsnappen viel en die moeilijk te omschrijven was, zelfs wanneer hij er de tijd voor nam 's morgens vroeg aan de ontbijt-tafel. In het aantekenschrift dat hij met zich meedroeg, las hij op betere dagen de bijvoeglijke naamwoorden terug die hij had neergepend om er vat op te krijgen, en daar stond dan 'leeg', 'vaal' en 'grijs' genoteerd, woorden die eerder betrekking hadden op een modderig doek van Jacob Maris dan op de stemming van een niet meer zo jonge en allang niet meer veelbelovend te noemen kunstjournalist, would-be-tentoonstellingsmaker en aankomend museumgids. Een depressie kon je het niet noemen, de dokter had het een 'reguliere neerslachtigheid' genoemd en hem aangeraden goed te eten, flink te slapen en elke ochtend rek- en strekoefeningen te doen, dan zou het vanzelf overgaan. Voorbijtrekken zoals donkergrijze wolken op een septemberdag schaduwen werpen zonder een druppel regen los te laten.

Wat kon je eraan doen, nee, wat wilde je eraan doen? Zijn

moeder zou zeggen, zoals ze vroeger altijd deed, met die even liefdevolle als wanhopig makende zekerheid van haar: begin eens met erover te praten. Vaak genoeg had ze gelijk gehad en hielp het inderdaad om iets uit te spreken en te ontdekken dat de problemen waar je voor stond helemaal niet zo uniek waren en vaak al opgelost of in ieder geval gerelativeerd werden op het moment dat je ze moest verwoorden, maar in dit geval hielp praten niet, sterker nog, het legde alleen maar extra kilo's op het gewicht dat op zijn gemoed drukte. Iemand opbellen en zeggen dat hij leed aan 'dofheid' en 'lusteloosheid', dat hij zich onbepaald en vlak voelde, dat hij geen aandacht meer kon opbrengen, geen echte aandacht voor de wereld buiten zijn eigen kleine bestaan – dat ging niet. Hij hoorde zichzelf praten, wist dat hij aan het zeuren was, dat hij anderen opzadelde met een last die hij van zich af zou werpen zodra hij daar het doorzettingsvermogen voor vond.

De afgelopen maanden was hem een paar keer een ernstige aanval van onrust overkomen – een onrust die geen ruimte liet voor verdere zelfanalyse, een overweldigend non-gevoel dat alle ideeën weghield en alleen minder werd wanneer hij er zich een voorstelling van probeerde te maken hoe het zou zijn om er helemaal niet meer te zijn. Hij wilde niet uit het leven stappen, hij was niet wat ze noemden suïcidaal, maar de mogelijkheid van zo'n definitief einde bracht tenminste kalmte in zijn kop. Zou hij in het water springen, vanaf de Erasmusbrug rechtstreeks de diepte in, dan alleen om even verlost te zijn van zichzelf, een paar tellen lang, tot hij dan weer de wil zou voelen om verder te gaan en er door zijn lijf de energie zou stromen die er bij al die andere inwoners van de stad voor zorgde dat ze zacht neuriënd naar hun werk gingen, hun kinderen in kinderzitjes naar school brachten, onderweg lachend met die kleintjes ge-

sprekjes voerden en 's avonds weer in de keuken stonden om een voedzame maaltijd te bereiden.

Het ging niet héél slecht met hem. Hij bezocht vernissages, schreef korte stukjes over tentoonstellingen, besprak de kunstboeken die hem bij de voordeur door postbezorgers, met een dankbare glimlach omdat hij altijd thuis was, werden overhandigd. Hij betaalde zijn rekeningen, haalde zijn deadlines en liet op feestjes en verjaardagen zijn gezicht zien. Al ging hij meestal als eerste weg en viel hij stil bij de vraag waar hij zich 'zoal mee bezighield'. Vijf jaar geleden had hij visitekaartjes laten drukken, honderdvijftig stuks in totaal, en die lagen nu in drie stapeltjes in een ladekast stof te vergaren; hij was erachter gekomen dat hij niet de persoon was om ze uit te delen.

Over de kinderkopjes van de markt kwam iets harder dan stapvoets een donkerblauwe Audi aangereden met aan het stuur een breed glimlachende vrouw, waarschijnlijk de enige gelaatsuitdrukking die overbleef als je zo'n wagen bezat. Met haar rechterhand bestuurde ze de auto, terwijl ze haar linkerhand naar buiten stak en vrolijk zwaaide, veel langer dan je dat op grond van louter beleefdheid verwachten mocht. Dat sproetige gezicht, dat glanzend donkerbruine haar – hoe heette ze ook alweer, een naam die begon met een m of een n? Vlug ging hij zijn geheugen af op zoek naar een passende naam en omdat ze aan het zwaaien bleef en het onbeleefd, zelfs horkerig zou zijn om haar aan te blijven staren, stak hij nu ook glimlachend zijn hand in de lucht en zwaaide terug, opgelucht dat hier tenminste iemand was, deze Audi-bestuurster van wie hem de naam niet te binnen schieten wou, die hem herkende en blij was om hem terug te zien na al die jaren in Brussel, Gent en Rotterdam.

Rechts kwam uit de deuropening van de koffiezaak iets levendigs, groots en groens gelopen dat pas toen het passeerde

de vorm van een jurk aannam, een kamerplantgroene galajurk, met daaronder al even groene pumps waarvan de bezitster ondanks de middeleeuwse bestrating met stevige passen de Audi naderde. De vrouw in de jurk maakte het portier aan de rijderskant open en stapte in, de bestuurster schaterlachte, maar het viel moeilijk uit te maken of dat kwam door hem, de onbekende man op het terrasje die schielijk zijn zwaaiende hand terugtrok en een andere kant op keek, of doordat ze opgetogen was om haar vriendin terug te zien met wie ze op weg was naar een gala of huwelijksfeest.

De vlaggen op het dak van de V&D wapperden uitbundig. Op de daklijst van de Hema zat een handvol duiven, drie met hun snavel naar links, twee met hun snavel naar rechts en aan de verre zijde had een zesde duif zich afgezonderd met zijn snavel ook naar rechts – die ene duif, die zich aan de groep onttrok, die had iets menselijks. Vissen leven in scholen, koeien in kudden en duiven zijn evengoed vaak samen, in ieder geval met meer dan één, maar deze vogel was zich af gaan vragen of hij daar wel gelukkig van werd.

Probeer eens online te daten, had Ricky hem al een hele tijd geleden aangeraden en ze had allerlei voorbeelden genoemd van gelukkige koppels die elkaar via die weg op het spoor waren gekomen, maar zag hij in een sfeervol verlicht café zo'n stel zitten dat elkaar op basis van een flatterende fotografische weergave had geselecteerd voor een eerste ontmoeting, allebei in de nieuwste kleren en ijverig bezig om aan het beeld dat ze van zichzelf wilden afgeven te voldoen, doodsbang voor stiltes die langer dan een seconde duurden, dan kon hij niet anders dan zichzelf gelukkig prijzen buiten dit door logaritmen bestuurde afspraken-circuit te staan. Hij voelde weerzin tegen het verborgen kapitalisme van het hele systeem, de overvloed aan gezich-

ten die je aantrof op het internet, de klinische manier waarop je je keuzen af moest wegen en het altijd weer sterker worden-de vermoeden dat er betere opties voorradig waren dan degene met wie je tête à tête aan tafel zat. Het werkte een kruideniers-mentaliteit in de hand en dat was de belangrijkste reden om er niet aan te beginnen. Van zichzelf was hij al berekenend genoeg.

Pas wanneer je over jezelf gaat spreken in de derde persoon enkelvoud of erger, in de eerste persoon meervoud, mag je jezelf in de categorie eeuwige vrijgezel plaatsen, had Ricky gezegd. Maar zover was het volgens haar nog lang niet en om dat te bewijzen had ze hem aan een goede vriendin proberen te koppelen, wat aanvankelijk leek te lukken en leidde tot een lentedwaling rond de Kralingse Plas en een intiemer wordende correspondentie, een contact dat in het daaropvolgende stadium, tijdens een etentje in een rumoerig en stampvol restaurant in een Amsterdamse theaterstraat, alsnog faliekant afgelopen was.

Bij het derde glas wijn had hij een verkeerde opmerking over kinderen en ouderschap gemaakt. Ouders, had hij zichzelf horen beweren, waren betere mensen dan kinderloze singles zoals zijzelf. Als gevolg van een bewuste keuze deelden al die ouders hun leven niet alleen met een partner, wat al knap genoeg was, maar ook met een zuigeling of peuter die elk moment van de dag een beroep op ze kon doen. Ze moesten beschikken over een groot liefdesarsenaal, en grepen ze vaker naar de wapens, dan groeide het arsenaal verder aan. Wat moest het verlossend zijn om te ontdekken dat het zinloos was om steeds te zitten kniezen over jezelf als je voor een kleine zorgde, daar had je gewoon de tijd niet meer voor!

Ze was vroeg naar huis gegaan. Ze stond erop de rekening te

betalen en hij was naar het station gelopen met het gevoel dat te gemakkelijk te hebben geaccepteerd.

Een kind mocht nooit de oplossing zijn voor een tekort waar de would-be-ouder aan leed, had hij later bedacht, maar het zou in ieder geval een uitweg bieden uit de toenemende verstarring in zijn bestaan. Hij zou deel gaan uitmaken van het leven van alledag en op de achteloze manier van ouders over kinderen spreken, en zich als vrijwilliger melden voor de avondzwemvierdaagse of trainer worden van de voetbalclub.

Voorlopig zat hij opgescheept met zichzelf. In de trein had hij de hele rit alleen in een vierzit gezeten, wat prettig was, maar waarom liep iedereen hem voorbij?

Hij hield niet genoeg van zichzelf, dat was volgens Ricky zijn probleem. Verliefd worden lukt alleen als je al verliefd bent op jezelf. Nee, dan liever alleen blijven en je eigen falen onder ogen zien. Misschien was het een kwestie van leeftijd, van hormoonhuishouding en libido, en miste hij de drang om zich te bewijzen en er met inzet van al zijn middelen een onbekende van te overtuigen dat zij bij hem hoorde en hij bij haar, en dat het tot in de eeuwigheid zo zou blijven.

Aan die hele romantische stoelendans deed hij niet meer mee – op het meest onverwachte moment werd de muziekband stopgezet, sprintte iedereen naar een zitplaats en plofte neer, behalve de minst handige, de minst zelfzuchtige van allemaal, degene die het beneden zijn waardigheid achtte om voor een plaats te vechten en liever in zijn uppie buiten de kring van hijgerige idioten bleef staan.

Was het mogelijk dat je het vermogen tot verliefdheid kwijt raakte, zoals je je eetlust verliest als je heel moe of ziek bent?

Ade liet zijn ogen van de daklijst naar het rode Hema-logo en van het logo naar de markt gaan, naar de kramen van vishandel